ЗРОЗУМІЙ! ЦЕ ПРОСТО!

Складносурядне речення

Українська мова
9 клас

Розглянемо такі питання:

1. Згадаємо відомості про складне речення.
2. Розглянемо відомості про складносурядне речення, його будову і засоби зв’язку в ньому.
3. З’ясуємо, які смислові зв’язки між простими реченнями в складносурядному.

Для перегляду презентації натискай мишкою на слайд. Після “кліків” з'являтиметься інформація. Перехід до наступного Слайда також здійснюється “кліком” мишки.

Пригадай

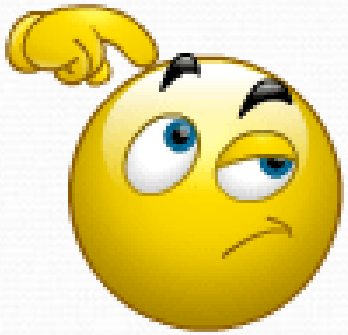

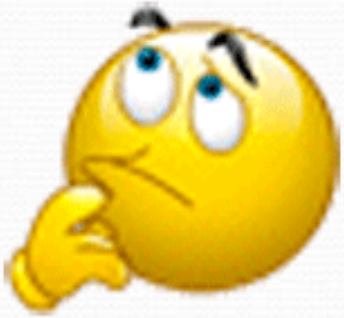

Складні речення

поділяються на :

Натисни!

сполучникові

Гойдає вітерець співанку, а співачки не видно.

Натисни!

безсполучникові

Минають дні, минають ночі, минає літо.

Перепиши в зошит. Підкресли граматичну основу. В дужках укажи тип речення.

1. Я дивлюсь на квіти, й цвіт багряний викликає стільки світлих мрій.
2. Блукає осінь у саду, в душі моїй весна.
3. Яблука доспілі виснуть наді мною, що колись про них я в Рильського читав.
4. Вітер коси розплітає у зорі, вечір в небі розкидає янтарі…
5. Мене водило в безвісті життя, та я вертався на свої пороги.

ПЕРЕВІР СЕБЕ

1. Я дивлюсь на квіти, й цвіт багряний викликає стільки світлих мрій. (Сполучникове)
2. Блукає осінь у саду, в душі моїй весна. (Безсполучникове)
3. Яблука доспілі виснуть наді мною, що колись про них я в Рильського читав. (Сполучникове)
4. Вітер коси розплітає у зорі, вечір в небі розкидає янтарі… (Безсполучникове)
5. Мене водило в безвісті життя, та я вертався на свої пороги. (Сполучникове)

Сполучникові складні речення (тисни на таблицю)

Складносурядні

[ ], і [ ]

Затихала в своїй кімнаті,

читала, і в кожнім листі їй відкривалася нова людина.

Складнопідрядні

[ ], (що)

На що?

Мати сподівалась, що буде їй захист і опора на старості літ.

Складносурядним називається речення, частини якого синтаксично рівноправні й поєднані між собою інтонацією та сполучниками сурядності.

Темно-зеленії садки дрімають вже без плоду, і тихо гріються хатки, і верби гнуться в воду (І. Франко).

[ ],і [ ], і [ ].

Запам'ятай!

Засоби зв'язку у складносурядному реченні

Інтонація

Сполучники сурядності

натисни тричі

єднальні :
одиничні *і, й, та (в значенні і), також;*
повторювані *і...і, ні...ні (ані...ані).*

протиставні: *а, але, та (в значенні але), проте, зате, все ж, однак.*

розділові : *або, чи, хоч ;*
повторювані *або...або, чи...чи, хоч...хоч, то...то, не то...не то.*

СПИШИ. ВИЗНАЧ СМИСЛОВІ ЗВ’ЯЗКИ МІЖ ЧАСТИНАМИ СКЛАДНОСУРЯДНОГО РЕЧЕННЯ

1. За морем тепліше, але дома миліше.
2. Час мочить, і час сушить.
3. Уночі всі коти чорні, а всі собаки сірі.
4. Або печи пиріжки, або не прийдуть дружки.
5. Бачить кіт сало, та сили мало.
6. Купив би, проте купило притупило.
7. Не соли чужої рани, і твоєї не будуть.

ПЕРЕВІР СЕБЕ

(натисни)

1. За морем тепліше, але дома миліше. (Протиставний)
2. Час мочить, і час сушить. (Єднальний)
3. Уночі всі коти чорні, а всі собаки сірі. (Протиставний)
4. Або печи пиріжки, або не прийдуть дружки. (Розділовий)
5. Бачить кіт сало, та сили мало. (Протиставний)
6. Купив би, проте купило притупило. (Протиставний)

Перепиши в зошит, на місці крапок уставляючи сполучники сурядності. До якої групи належить кожен із уставлених сполучників?

1. Собака бреше, ... кінь іде. (Народна творчість).
2. Щастя поряд лине, … воно лиш мудрецям дано. (А.Казка).
3. … розумне казать, … зовсім мовчать. (Нар.творч.)
4. Міняється незмінний світ, … люди змінюються в світі. (О.Довгий).
5. ... сніг кружля, … цвіт рожевий має, … в золоті яскріє далина. (Д.Луценко).

Для довідок: а, і, або, то.

ПЕРЕВІР СЕБЕ

натисни

1. Собака бреше, а кінь іде. (Протиставний).
2. Щастя поряд лине, але воно лиш мудрецям дано. (А.Казка.) (Протиставний).
3. Або розумне казать, або зовсім мовчать. (Нар.творч.) (Розділовий).
4. Міняється незмінний світ, і люди змінюються в світі. (О.Довгий.) (Єднальний).
5. То сніг кружля, то цвіт рожевий має, то в золоті яскріє далина. (Д.Луценко.) (Розділовий).

Розрізняй

натисни!

натисни!

РЕЧЕННЯ З ОДНОРІДНИМИ ЧЛЕНАМИ

СКЛАДНОСУРЯДНІ РЕЧЕННЯ

Запахло квітами мені, криницею живою, і скалком сонця на стіні, і щедрою весною (В.Стус).

Пройшла гроза, і ніч промчала, і знову день шумить кругом (В.Сосюра).

Спиши. З’ясуй, яке речення просте з однорідними членами, а яке складносурядне.

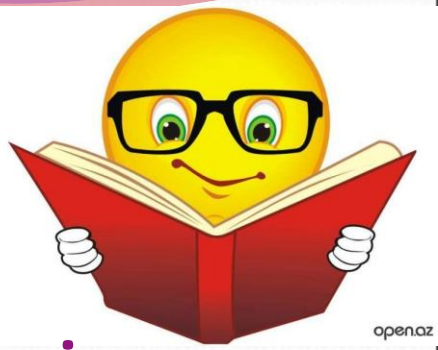

1. Сонце обливало землю рожевим світлом і ніжно цілувало тисячами своїх гарячих іскор. (Панас Мирний).
2. Знов розвиваються каштани і затопив Дніпро луги.(Л.Дмитерко).
3. Тремтить на колосках роса, а в серці дзвонять небеса. (Д.Павличко).
4. Жайворонки першими привітали сонце і почали натягувати між небом і землею свою срібну основу. (М.Стельмах).

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Натисни 4 рази

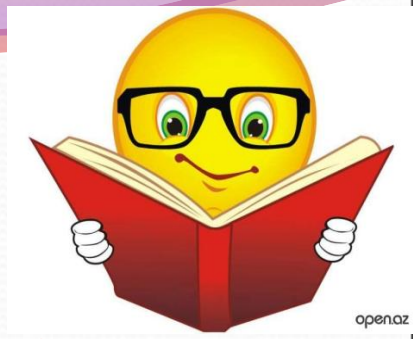

1. Сонце обливало землю рожевим світлом і ніжно цілувало тисячами своїх гарячих іскор. (Панас Мирний). **(Просте з однорідними присудками)**
2. Знов розвиваються каштани і затопив Дніпро луги.(Л.Дмитерко). **(Складносурядне)**
3. Тремтить на колосках роса, а в серці дзвонять небеса. (Д.Павличко). **(Складносурядне)**
4. Жайворонки першими привітали сонце і почали натягувати між небом і землею свою срібну основу. (М.Стельмах). **(Просте з однорідними присудками)**

Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення

У РЕЧЕННЯХ З ЄДНАЛЬНИМИ СПОЛУЧНИКАМИ

натисни

Одночасність дій або станів:

Повітря тремтить від спеки, і в синім мареві танцюють далекі тополі (М.Коцюбинський).

натисни

Послідовність дій або станів:

День спадає, і рожевий вечір тихою млою спускається на землю (Олександр Олесь).

натисни

Причиново - наслідкову або умовно-наслідкову залежність між діями або станами:

Орач торкнеться до чепіг руками - і нива дзвонить темним сріблом скиб (І. Нехода).

Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення

У РЕЧЕННЯХ З ПРОТИСТАВНИМИ СПОЛУЧНИКАМИ

натисни

Протиставні відношення між частинами:

Багато влітку доводиться на пасіці працювати, але зате взимку можна відпочити сповна (Іван Багряний).

натисни

Зіставні відношення між частинами:

І потечуть веселі ріки , а озера кругом гаями проростуть, веселим птаством оживуть (Т.Шевченко).

Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення

У РЕЧЕННЯХ З РОЗДІЛОВИМИ СПОЛУЧНИКАМИ

натисни

Чергування дій, явищ:

То вітер дихне, то коник в житі засюрчить (Л.Глібов).

натисни

Взаємовиключення дій, явищ:

Або не сокіл я, або спалила мені неволя крила (Леся Українка).

Установи відповідність

Одночасність	Ростуть діти, **а** ми з тобою так мало разом.
Послідовність	Хліб чомусь пекли ночами, **і** батько повертався дуже рано.
Причиново-наслідкові	Та затягується чергова рана, **і** змиряється все на світі.
Зіставлення	**Чи** згасне його сонечко від буденності, **чи** їй вистачить терпіння.
Протиставлення	З кінобудки злітав промінь на біле полотно екрану, **і** розпочиналася казка.
Взаємовиключення подій	Люди скаржилися на його бездушність, **але** все якось проходило мимо…

Презентацію підготувала
Олена Миколаївна Шевченко,
учитель української мови
школи І-ІІІ ступенів №84
Печерського району м.Києва